לח: אלו נערות פרק שלישי כתובות

עין משפט נר מצוה

סח א מיי׳ פ״ז מה׳ נערה הלכה טו סמג עשין נד טור אה״ע סימן קמז:

תוספות רי״ד

אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה. פי׳ כגון שלא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה. אבל אם עמד עמו בדין ונתחייב לו אע״פ שמתה [אח״כ] נותן לאביה:

מסורת הש״ס

תורה אור השלם

1. אם מָאֵן יִמְאַן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתֻלֹת:

שמות כב טז

2. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

מוסף רש״י

כספ ישקול. כמפתה גמור, כמוהר הבתולות. האמור כמתנים אם המתולה, קנסו הכתוב ג׳ כסף כמנהג מוהר בתולים, שיהא זה כמוהר הבתולות. הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס הארוס, מה להלן ג׳ אף כאן ג׳ ומה כסף האמור כאן שקלים, דכתיב ישקול, אף להלן שקלים, אלא תימא משות (לעיל י׳. וכעי״ז בס״ו). לאבי הנערה ולא לאבי מתה. לאחי הנערה משמע שהיא קיימת (לשי״ר כס״ו).

[**אימא** בתולה לג״ש. ולא נמעט בעולה כדמשמע בסמוך גרמה דר״ע דרש ג״ש מקרא לגופיה דהייט בתולה קמייתא ודקנס ודמפתה אבל הכתולות דרש לכתובת בתולות ולא שייך למידרשיה לג״ש ולא לשום רבוי ואיתיה נער נערה הנערה וה׳ דהכתולות מד למייבי לאתויי ועשה ומד למייבי לאתויי וכריתות ואיכא ג׳ רבויין ה׳ דהכתולות ונער נערה הנערה מד לכתאבי ומד למייבי עשה ומד למייבי לאתויי וכריתות דאי איכא לר״ע חד לגופיה בלא ג״ש א״כ נמשוט בעולה מהכוא דלגופיה ואף על גב דנקנס ליכא אלא חד בתולה לגופיה מגזירה שוה דמפתה מיליף בתולה ולא בעולה כי היכי דיליף מפתה מתולה לענין נערה דלא כמיב נמפתה). [תי״ב כ״ו]:

אימא בתולה לג״ש. תימה דמיקבי ליה דאימא תרוייהו לגופייהו ולא לג״ש ונראה דהש״ס קיס ליה דמד מיניהו לגזירה שוה הואיל והמקבלות סתומים לענין שקלים וממשים הלכך פריך ואימא ליפכא ולא פריך ואימא תרוייהו לגופייהו וכי האי גוונא איכא פ״ק דסנהדרין (דף נח.) דאמר ולא את נגיף השקר אלא בב״ד של ע׳ ואחד מה״מ א״ל יוסי בר מנינא אתיא הזדה הזדה מזקן ממרא ופריך הא הזדה כי כתיב בקטלא הוא דכתיב וקטלא בכ״ג אלא אמר ריש לקיש גמר דבר דבר מהמלחמו והשתא היכי הוה בעי למילף ולמימר רבי יוסי ברבי מנינא דאתיא הזדה הזדה אלא דהוה קיס ליה דאיכא ג״ש ולא הוה ידע במאי וקאמר מסברא דאתיא הזדה הזדה: **מי** אתיא גזרה שוה **ומפקא** ליה **מפשטיה** לגמרי. דדיוק הא אורסה הוי שקר וקשה דברים הערל (יבמות ד׳ ע.) יליף דערל אסור בתרומה מגזירה שוה דתוסב ושכיר מסקא וכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו גבי פסח משום גזירה שוה אע״פ שאינו אמת דהא תושב ושכיר אוכלין בפסח כדאמרינן התם דלא קני ליה רביה ומפקי קרא מפשטיה טפי מהכא ואומר ר״ת דההוא תושב ושכיר מיירי בערלים ולהכי לא יאכל ומוכח דלאו תושב ישראל קאמר דהא לא קני ליה רביה אלא ודאי בערל ומשום הפנאה כתביה): **ארוסה** בת סקילה היא. וא״ת מאי קשיא ליה הא השתא לא נפיק קרא ממשמעותיה ואי לא איצטריך לגופיה כ״ש דניחא טפי דג״ש מופנה ואומר ר״י דהכי פירושו אורסה בת סקילה היא וכיון דלא איצטריך למידי אלא לגזירה שוה הוה ליה למכתב אשר לא אורסה בהדיא ואמאי שני למכתב אשר לא אורסה דאיכא למטעי ולמימר הא אורסה לעצמה דכשלמא אי הוה באורסה שוס קידוש הוה אתי שפיר במה שאינה הלשון דאמרינן האי דשנה וכתב אורסה למדרש לגזירה שוה ואתא פשטיה למידושא אבל השתא למה לי: **לאבי** הנערה ולא לאבי מתה. וא״ת דנפרק נערה לקמן (דף מה:) גבי סרמה ולנפוף בגרה תיהוי בסקילה דרשינן הנערה שהיתה ככר ויש לומר דהתם מעיינא דקרא והכא מעיינא דקרא והתם ודאי אתיא לחייבה דאי לפוטרה לשתוק קרא מיניה ואנא ידענא דלא הוי בסקילה דלאו נערה היא והכא לחיובא דקנס לא אצטריך דמסברא מיחייב אשעת ביאה ואי אפשר לפוטרו בולא כלום הלכך אתא לפוטרו: **יש** בגר בקבר ודבנה הוי. וא״ת היכי מצי למימר שהא מורשת קנס לבנה הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדאמרינן ריש פרק נערה לקמן (דף מג:) ובסמוך נמי אמר יש בגר בקבר ופקע אב ואי אדם מוריש קנס כי יש בגר בקבר נמי לא פקע אב ויהא לו מתורת ירושה ומיהו ההיא דבסמוך יש לדחות דנפקא מינה אם היא חייבת לאחרים דאם יש בגר בקבר פקע אב אע״ג דאדם מוריש קנס לבניו בעלי חובות אבל אם אין בגר בקבר אין בעלי חובות כלום דלא פקע אב והקנס הוא שלו ולא שלה ויש לומר דהכא ה״מ לאקבויי והא אין מורשת קנס לבנה אלא דעדיפא מיניה פריך ור״י מוקי הך בעיא דהכא בבושת ופגם דממונא הוי ויכולה להורים ואע״ג דתנן ברים נערה (שם מא:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ואבושת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן משמע דאין יכול להורים בושת ופגם ואור״י דלענין זה ודאי איתקום בושת ופגם לקנס דכתיב תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם דלמי שזה ניתן זה ניתן אבל למילי אחריני לא איתקום דהא בושת ופגם משלם ע״פ עצמו וקנס אינו משלם ע״פ עצמו אבל הקשה ריב״ם דאמרינן במרובה (ב״ק דף עא: ושם) א״ל חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר איתיביה גנב משל אביו וטבחו ומכר ואח״כ מת אביו משלם תשלומי ד׳ וה׳ והא הכא כיון דמת אביו זכה ליה כמנתא דידיה וקתני דמשלם תשלומי ד׳ וה׳ ומשני הכ״ע שעמד בדין משמע דאי לאו משום דחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר הוה אתי ליה שפיר ולא הוה צריך לאוקומי בשעמד בדין אלמא דאדם מוריש קנס לבניו ומיהו יש לדחות דה״מ לגמרי ולישעמיך אבל קשה דמסיק לפסרא א״ל חמשה בקר אמר רחמנא וחצאי בקר א״ל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא פירוש דקתני גנב משל אביו ומת ואח״כ טבח ומכר פטור א״ל רישא קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא סיפא לא קרינן וטבחו כולו באיסורא משמע דאי קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא מייב אע״ג דלא עמד בדין דאדם מוריש קנס לבניו דאי בעמד בדין לא מחייב קנס דשלו הוא טובח ומוכר ותי׳ ר״י דמיירי דעמד בדין ואמרו חייב אתה ליתן לו דאם הוא טובח אחרי כן חייב כדאמרינן בהגחל (שם דף קו: ושם) ור״י הלבן תירץ דהכא דפרק נערה מיירי לענין קרבן שבועה והכי פירושו דסוגיא דהתם מודינא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מוכחא בעמיתו בפקדון וכי קאמינא דממון הוי להוריש לבניו שאם יתבעוהו לאחר מיתת אביהן קנס שהיה חייב לאביהן שהעמידו בדין ונתחייב וכפר ונשבע והודה הואיל וכשנפל ליורשין כבר היה ממון שכבר עמד בדין ולא היה יכול להודות ולהפטר א״כ הוי דומיא דפקדון דקרא ומחייב קרבן שבועה איתיביה ר״ש אומר כו׳ דאחין הוא ופירוש שאם אינו לאחין איך מתחייב הכופר קרבן שבועה על טענותם והא לאו בעל דברים דידהו הוא אלא ש״מ דאחין הוא ומסיק כי קאמר רבה דממון הוא להוריש לבניו בשאר קנסות לענין חיוב קרבן שבועה ומסיק דאצטריך וכתב לעמדה בדין ובגרה ואחר כך מתה דמיירי מכל מקום עיקרו קנס מיקרי לגבי דידה ודידיה ולא דמי לשאר קנסות דמורים לבניו דלגבי בניו לא הוה קנס כלל ומיהו לשון להוריש לבניו לא משמע כפירוש זה. [ועיין תוספת בבא קמא עב. ד״ה מיפא]:

אימא בתולה לגזירה שוה ואשר לא אורסה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה מסתברא אשר לא אורסה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה נערה בתולה אדרבה בתולה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה אשר לא אורסה מסתברא [ז]הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה ורבי יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה נפקא ליה [ז]מדתניא [ח]כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות בזה קשיא דר״ע אדר׳ עקיבא תרי תנאי ואליבא דר״ע בשלמא ר״ע דמתני׳ לא אתיא ג״ש ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי אלא לר״ע דבריתא אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי אמר רב נחמן בר יצחק קרי ביה אשר לא ארוסה ארוסה בת סקילה היא ס״ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע״ג דמיקטיל משלם ולרבה דאמר [ז]חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע״ג דמיקטיל משלם מאי איכא למימר סבר לה כרבי עקיבא דמתניתין תנו רבנן קנסה למי לאביה ויש אומרים לעצמה לעצמה אמאי אמר רב חסדא הכא בנערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן וקמיפלגי בפלוגתא דר״ע דמתניתין ורבי עקיבא דבריתא [ז]אמר אביי [א]בא עליה ומתה פטור שנאמר [2]ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה מלתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר יש בגר בקבר ודבנה הוי או דלמא אין בגר בקבר ודאביה הוי ומי

אימא כתולה לגזירה שוה. ולאו למעוטי בעולה ויהא קנס לבעולה: מסתברא אשר לא אורסה לגזירה שוה. ואפי׳ אורסה אית לה קנס: שהרי אני קורא בה נערה בתולה. אע״פ שנתארסה ונתגרשה להא נערה בתולה היא כדכתיב קרא[ט]) אבל בעולה שאין אני קורא בה נערה בתולה אין לה קנס: אדרבה בתולה לגזירה שוה. ולאו למעוטי בעולה בזנות אלא יש לה קנס לבעולה בזנות שהרי אני קורא אותה נערה אשר לא אורסה[ט]): מסתברא. אורסה יש לה קנס ובעולה אין לה: דהא אישתני גופה. ופגמה אין רב כל כך: והא. דנתארסה ונתגרשה לא נשתנה גופה: הא סברא. דממשיס כסף דאונס שקלים הן וכסף ישקול דמפתה יהו ממשיס: כמוהר הבתולות. מנין המפורש אצל אונס דהייטו ממשיס: ומוהר הבתולות. יהיו שקלים: כזה. שכתוב בו ישקול: קשיא דרבי עקיבא. דבריתא דאמר קנסה לאביה: אדרבי עקיבא. דתנאי: לא אתיא גזירה שוה ומפקא לקרא מפשטיה לגמרי. דאתא פשטיה לאשמועינן הא אורסה לעצמה ומד מתרוייהו לאפנויי אי נמי לא מופני ליכא למיפרך מידי: אלא לרבי עקיבא דבריתא וכי אתיא גזירה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי. דלא דרים פשטא דאשר לא אורסה כלל ומשוי אורסה כלא אורסה ואם כן מיעקר משמעותיה: קרי ביה. בפשטיה אשר לא אורסה למעוטי אורסה: בת סקילה היא. ומאי יהיה אסון[ו]) נפקא פטורא מתשלומין: קנסה לאבי. קא מלקא דעתך בסתם אונסה קאי: בא עליה ומתה. לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה: יש בגר בקבר. אם מתה בנערותה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי משיב בגר או לא בגר בקבר אין לה כלום: ומי

לא. ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: יש בגר בקבר. וכי היכי דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה תנן לקמן בפרק נערה שנתפתתה (דף מא:) הרי הן לעצמה ולא לאביה והשתא נמי בגר בקבר מפקינא כח האב ובנה ירית לה אם יש לה בן: ומי

לגזירה שוה. ולאו למעוטי בעולה דאיכא לאו לגזירה שוה הוה ליה למכתב אשר לא אורסה ולא אמר אשר לא אורסה לגזירה שוה אלא אשר לא אורסה לגזירה שו